

A művészi szöveg stilisztikai-poétikai sajátosságai

1. zeneiség, ritmus, rím

➤ verselés:

❖ ütemhangsúlyos

pl.

felező 12-es:

felező 6-os:

Amit raktak délig, leomlott estére,
Amit raktak estig, leomlott reggelre.

Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá,
Reszket a lelke, mert
eszembe jutottál.

❖ időmértékes

kétütemű 7-es:

verslábak:

jambus

trocheus

daktilus

anapesztus

spondeus

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se hazám,

felező 8-as:

verssorok:

hexameter

pentameter

disztichon

Száll a madár, ágrul ágra,
Száll az ének, szájrul szájra;
Fű kizöldül ó sírhanton,
Bajnok ébred hősi lanton.

➤ rímek:

páros rím

keresztírím

ölelkező rím

félrím

bokorrím

2. alakzatok:

➤ ismétlés

*Ma már nyugodtan ejtem a neved ki,
Ma már nem reszketek tekintetedre,
Ma már tudom, hogy egy voltál a sokból...*

➤ fokozás

*Mert szeretem, hűn szeretem, imádom
Gyalázatában is nemzetemet!*

➤ **túlzás**

*Ennél nem szülhetett anya merészebbet,
Erős testtel bíró sem természetesebbet,
Azt tudnád, hogy Márs jár, mikor látod őtet,
Sokszor szemeivel törököt kerget*

➤ **párhuzam**

Elhull a virág, eliramlik az élet...

➤ **ellentét**

Nyugat csapatjának keleti zászlója

3. szóképek:

➤ **hasonlat**

*Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki.*

*Mint hulla a hulla! veszett a pogány
Kő módra befolyván a hegy menedékét:*

*S dalszárnyn a lángérmények
Madárként szálltak szerteszt.*

Mint komor bikáé, olyan a járása

➤ **megszemélyesítés**

Beszél a fákkal a bús őszi szél

➤ **metafora**

Léckatonáim sorban állnak már

Országok rongya! könyvtár a neved,

*S a gazdag, tiszta érc, a híres akarat
párává lobban el az alkimista-üstben.*

➤ **allegória**

*Majd az édes álom pillangó képében
Elvetődött arra tarka köntösében,
De nem mert szemére szállni még sokáig,
Szinte a pirosló hajnal hasadtáig.
Mert félt a szunyogtól, félt a szúrós nádtól,*

*Jobban a nádasnak csörtető vadától,
Félt az üldözőknek távoli zajától,
De legis-legjobban Toldi nagy bajától.*

1. Harangföliirat (2025. 01. 18.)

(ars poetica)

azért harang a harang

hogy hívja az élőket

temesse a holtakat

s hogy árvíz jégverés

tűzveszély idején

s hódító horda láttán

félreverjék

A rövid vers Kányádi Sándor egyik fontos kötetének legelején szerepel.

a) Ha a verset – alcímének megfelelően – ars poeticaként, azaz költői hitvallásként olvassuk, akkor kire vonatkozhat, kit jelölhet a harang szó?.....

b) Milyen költői megoldásra épül a vers egésze? Húzd alá az egyetlen helyes választ!

hasonlat – allegória – túlzás – keresztrím

c) A vers szövege alapján melyik három állítás igaz a következők közül? Tegyé! X-et a helyes megállapítások után! A felsoroltak közül két megállapítás helytelen, azok jelölése pontlevonással jár!

A költő feladata, hogy...

(A) felhívja a figyelmet a társadalom, a világ problémáira.

(B) megemlékezzék a régi korok hőseiről.

(C) temetési szertartásokat tartson.

(D) időben jelentse a szélsőséges időjárást.

(E) megszólítsa kortársait.

2. Olvasd el Weöres Sándor alábbi művét, majd oldd meg a feladatokat!

Lehullott három falevél

sodorta, sodorta a szél.

észrevétlen az őszi ágról.

Harmadik szédülni vágyott:

És jött a szél, a messzi szél,

szemét lehúnyta, semmit se látott,

egy messzi, másik, új világból -

kavarta, kavarta a szél.

Elröpült három falevél.

Lobogott három falevél.

Az egyik magasba vágyott:

Lehullott három falevél

talált a felhők közt új világot,

tehetetlenül a világból.

emelte, emelte a szél.

Ott lenn a sár, fekete, mély -

A másik rohanni vágyott:

ki emel fel az őszi sárból,

magasba hágott és mélybe szállott,

ti szegény három falevél?

a) Milyen címet adnál a költeménynek? _____

b) Legalább két-két tartalmi és formai érveléssel magyarázd meg a három versszak közti kapcsolatot! _____

c) Írj egy-egy példát a kért stilisztikai eszközökre!

ellentét: _____

ismétlés: _____

halmozás: _____

párhuzam: _____

megszólítás: _____

költői kérdés: _____

3. Oldd meg az alábbi szövegre vonatkozó feladatokat!

a) Állapítsd meg a vers ritmusát és rímelését!

Kányádi Sándor: Ballag már

Ballag már az esztendő,
vissza-visszanézve,
nyomában az öccse jó,
vígán fűtyörészve.

Beéri az öreget
s válláról a terhet
legényesen leveszi,
pedig még csak gyermek.

Lépegetnek szótlanul
s mikor éjfél eljő,
férfiasan kezét fog
Múlttal a Jövendő.

b) Írj egy-egy példát a kért stilisztikai eszközökre!

ellentét: _____

ismétlés: _____

alliteráció: _____

hangulatfestő szó: _____

megszemélyesítés _____

4. Oldd meg az alábbi szövegre vonatkozó feladatokat!

a) A versrészletből kimaradt néhány szó. Verstani ismereteidet (rím, ritmus) felhasználva egészítsd ki a verssorokat a megadott szavak közül a legodaillóbbel!

Én nem akartam sohasem.

Nekem nem olvadt _____,

ha március jött, s szerteszét

tördelte a szomszéd jegét.

Én nem akartam emberi

sorssal, mint hinta, _____

mélyből magasba s újra le;

tengerbe vágytam szüntelen:

fövénybe fúrni hátamat,

hallgatni, mint a _____,

és nem bukni a fénybe fel,

és nem követni éneket,

ha lengenek a fátyolok,

ha zengenek a _____.

(Szabó Magda: *Sohasem*)

távolok - lengeni - nagy halak - ereszem

b) Írj egy-egy példát a kért stilisztikai eszközökre!

ellentét: _____

ismétlés: _____

alliteráció: _____

hasonlat: _____

megszemélyesítés: _____

5. Olvasd el Radnóti Miklós versét, majd oldd meg a feladatokat! (2024. 01. 20.)

.....

Düh csikarja fenn a felhőt,

fintorog.

Nedves hajjal futkároznak

meztélábas záporok.

Elfáradnak, földbe búnak,

este lett.

Tisztatestü hőség ül a

fényesarcu fák felett.

a) Válaszd ki, melyik hónap lehet a vers címe, és írd a címvonalra!

DECEMBER JÚLIUS OKTÓBER

b) Írd ide a versből azt a sort, amelyiknek minden szava alliterál!

.....

c) Karikázd be, milyen szófajú a versben a búnak szó?

főnév ige melléknév névmás

6. **Olvasd el figyelmesen az alábbi verset, majd oldd meg a rá vonatkozó feladatokat!** (2023. 01. 21.)

Kányádi Sándor:

Hajnalban a csillagok

Hajnalban a csillagok

lehullnak a földre,

mint a fáról a gyümölcs:

alma, szilva, körte.

Szunyókálnak szelíden

késő délelőttig,

mustillatú sugarak

amíg föl nem költik.

Akkor aztán napsugárszálakba fogózva

föllibegnek, mint a pók,

újra a magosba.

a) A vers szövege szerint mik libegnek föl a magosba?

.....

b) Írd az alábbi idézet mellé, hogy milyen költői kép található a verssorban!

„föllibegnek, mint a pók”

c) Igazak vagy hamisak az alábbi állítások?

A vers páros rímelésű. IGAZ – HAMIS

A „Szunyókálnak szelíden” sorban alliterációt találhatunk. IGAZ – HAMIS

7. **Válaszd ki a felsoroltak közül az idézetekben található költői eszközt, és írd az idézetek utáni pontsorra!** (2022. január 22.)

hasonlat, metafora, fokozás, ismétlés, megszemélyesítés, ellentét, felsorolás

„Vár állott, most kőhalom,”

„Beszél a fákkal a bús őszi szél,”

„A szívem egy nagy harangvirág”

„...szívós leszek, mint fán a kéreg”

8. Olvasd el a következő verset, majd oldd meg a rá vonatkozó feladatokat! (2021. 01. 23.)

Birtalan Ferenc: Ka-ke

Mikor egészen kicsike voltam,	amit a kertben láttam,
a Napot Napocskának,	már Apa is méregetett.
a kereket kerekecskének,	Ezek után ebédelni sem volt kedvem.
a lovat lovacskának becéztem.	Mondtam, egye meg az ubort a kecs,
De az olyan gyerekes.	mert minden szavam egy tús,
Aztán a szür nadrágot akartam felvenni,	hogyan csípje meg a csó,
és Mama csak értetlenül nézett.	vagy az a másik lopós madár
Amikor a tar lepről meséltem,	az egész becézgetősdit!

A vers szójátékokra épül. Milyen kifejezések helyett állnak a versben a következők? Írd a kifejezéseket a pontvonalra!

A) tar lep: →

B) (egye meg az) ubort a kecs: →

b) A) Melyik lehet a vers utolsó sorában említett „az a másik lopós madár”?

A megoldást írd a pontvonalra!

B) Írj még két olyan állatnevet, amelyeknek a szótöve -ka vagy -ke végű,

és a versben nincs róluk szó! és

c) Milyen szóelem a vers címe?

d) Az alább felsorolt jellemzők közül húzd alá azt a három kifejezést, amelyik nem jellemző a versre!

metafora, ütemhangsúlyos verselés, szabályos rímképlet, alliteráció, hasonlat